

Alueiden elinvoima, kaupunkipolitiikka sekä ELY-keskukset osana valtion aluehallintoa

Tiina Korhonen, Tapani Mattila, Katja Palonen

Valtion aluehallinto, kunnat ja kaupungit –jaostopöytä 8.5.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

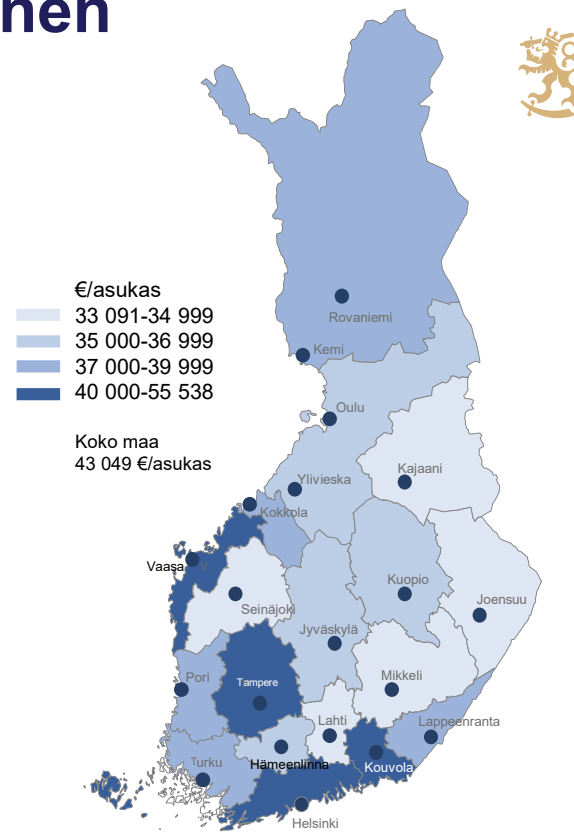
Alueiden elinvoima

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Alueiden elinvoima ja aluekehittäminen

- Suomen BKT on alueilla tuotettujen brutto-kansantuotteiden summa -> Huolehdittava kaikkien alueiden kehityksestä nojaten alueen vahvuuksiin ja kilpailuetuihin markkinoilla
- Alueellisen elinvoimapolitiikan keskeisenä tehtävänä on taloudellisesti, sosiaalisesti, ekologisesti ja kulttuurisesti kestävään elinkeinoelämään kannustavien muutosten tukeminen ja tarvittavien uudistuksien mahdollistaminen
- Aluekehittämisen työkaluja:
  - Valtioneuvoston aluekehittämispäätös, Aluekehittämisen kansallisen strategia (Aluekehittämisen suuntaviivat 2040)
  - Aluekehittämisen keskustelut
  - Verkostohankkeet
  - EU-kehittämisrahoitus merkittävänä aluekehittämisen resurssina

Bruttokansantuote henkeä kohden maakunnittain 2020

Alueiden elinvoiman mahdollisuudet, haasteet ja keinot

- **Alueiden menestys perustuu niiden omien vahvuuksien hyödyntämiseen, laajaan verkottumiseen, vahvaan osaamispääomaan ja uudistumisen edelläkävijyyteen.**
  - Vihreän siirtymän investointipotentiaali valtava – täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää alueita kykyä uudistua
  - Älykkään erikoistumisen strategiat
- **Alueiden elinvoiman säilyttämistä ja kehittämistä tukevia elementtejä: Osaavan työvoiman saatavuus, TKI-toiminta, digitalisaatio, alueen saavutettavuus, monipaikkaisuus, älykäs sopeutuminen sekä oppilaitosten, korkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyö elinkeinoelämän kanssa**
- **Haasteita:**
  - Aluerakenteen eriytyminen, maakuntakeskusten ja niiden ulkopuolisten alueiden kehityserojen kasvu, merkittävät erot aluetalouksien välillä
  - Väestön ikärakenne ja osaavan työvoiman saatavuus
  - Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset erityisesti Itäiseen Suomeen
  - Uudistumisen mahdollisuuksien epätasainen jakautuminen (esim. tuulivoima)
- **Keinoja:**
  - Aluekehittämisen toimenpiteillä tuetaan alueita, joilla on parhaat edellytykset tuottaa koko maata hyödyttävää TKI-toimintaa, innovaatioita ja uusia teknisiä ratkaisuja samalla kun huolehditaan heikommin kehittyvien alueiden tukemisesta.
  - EU-kehittämisrahoituksen parempi hyödyntäminen ja kohdentaminen ottaen entistä vahvemmin huomioon alueiden kasvu- ja kehityspotentiaali
    - Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman (Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027) Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF, just transition fund) rahoitus keskimäärin 295 milj. €/vuosi). Rahoitus mahdollista kytkeä tiiviimmin valtakunnallisten tavoitteiden toteuttamiseen ohjelma-asiakirjan ja maakuntien omien suunnitelmien puitteissa ja siten vähentää muun kansallisen rahoituksen tarvetta. Teemoina erityisesti vihreä ja digitaalinen siirtymä, TKI-toiminta, tuottavuuden kasvu, kriisinkestävyys ja kiertotalous.

Kaupunkipolitiikka

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kaupunkien merkitys

- Kaupungistumiskehitys Suomessa jatkuu, mutta se muuttaa muotoaan, monimuotoistuu.
- Hyvinvointialueiden muodostaminen ja TE-palvelu-uudistus muuttavat kaupunkien tehtäviä ja roolia. Samalla kunnat ja kaupungit erilaistuvat.
- Kaupungit ovat Suomen kasvun, hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen aikaansaajia ja merkittäviä resurssien, osaamisen ja innovaatioiden lähteitä.
- Kaupungit toimivat paikallisissa innovaatioekosysteemeissä aktiivisina TKI-toimijoiden yhteiskehittämisen mahdollistajina tarjoten yrityksille, oppilaitoksille ja tutkimuslaitoksille riippumattoman foorumin uusien ideoiden jatkojalostamiseksi.
- BKT:stä noin 80,7% tuotetaan C 21 kaupunkiseudulla ja noin 55,1 % neljällä suurimmalla kaupunkiseudulla.
- Yrityksistä noin 75,4 % sijaitsee C 21 kaupunkiseudulla ja noin 40,3 % neljällä suurimmalla kaupunkiseudulla.
- Työpaikoista noin 79,5 % sijaitsee C 21 kaupunkiseudulla ja noin 52,1 neljällä suurimmalla kaupunkiseudulla.

Lähde: Tilastokeskus; väestö; väestörakenne; kansantalous; aluetilinpito; työssäkäynti; yritykset

Kaupunkien ja valtion väliseen aktiiviseen yhteiseen tekemiseen ja kumppanuuteen perustuvalla vahvalla kaupunkipolitiikalla parannetaan kaupunkiseutujen ja koko maan kestäväää kasvua ja hyvinvointia sekä vauhditetaan vihreää siirtymää.

Kaupunkipolitiikan lähtökohtana on kaupunkien erilaistuvien haasteiden huomioon ottaminen ja kaupunkien muutosvoiman laaja käyttöönotto/mahdollistaminen.

Näistä lähtökohdista kehitetään ja uudistetaan kaupunkien ja valtion välistä yhteistyötä mm. sopimuksellisuutta kehittäen ja toiminnallista vapautta sekä kokeilumahdollisuuksia lisäten.

Keinot kaupunkipolitiikan vahvistamiseksi

1) Vahva tavoitteellinen ja kumppanuuteen perustuva kaupunkipolitiikka

- Vahvistetaan vuorovaikutukseen, kumppanuuteen ja sopimuksellisuuteen perustuvaa alue- ja kaupunkikehittämistä.
- Luodaan pitkän aikajänteen tavoitteet kaupunkikehittämiselle hallituskauden alussa hallitusohjelman linjausten pohjalta ja määritellään yhdessä kaupunkien kanssa ne tehtäväkokonaisuudet, asiat ja toimenpiteet, joihin halutaan yhdessä panostaa.
- Vahvistetaan kaupunkikehityksen rakenteita perustamalla parlamentaarinen työryhmä. Parlamentarisella työllä luodaan kokonaiskuva Suomen kaupungistumiseen, sen haasteisiin ja mahdollisuuksiin sekä kaupunkikehittämisen tavoitteisiin.
- Kaupunkipolitiikan vahvistamiseksi ja kaupunkikehittämisen tueksi parlamentaarisen työn rinnalla tarvitaan jo luodun aktiivisen ministeriöiden välisen yhteistoiminnan syventämistä edelleen sekä nykyistä kootumpi yhteistyörakenne.

Keinot kaupunkipolitiikan vahvistamiseksi

2) Sopimuksellisuuden vahvistaminen ja kehittäminen

- Kaupunkipolitiikkaa vahvistetaan kasvukeskusten innovaatiotyön ja kasvun edistämisessä. Toteutetaan solmittuja ja vuoteen 2027 ulottuvia innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksia ja lisätään kehittämisen vaikuttavuutta.
- Vahvistetaan suurten kaupunkien ja valtion sopimuksellista kumppanuutta kestäväen kasvun edellytysten ja työvoiman saatavuus- ja kohtaantongelmien ratkaisemiseksi.
- Vakiintuneiden sopimusten rinnalla tulee kehittää muita sopimusinstrumentteja siitä lähtökohdasta käsin, että ne istuvat sopimuskokonaisuuteen, joka muodostaa selkeän, riittävän yksinkertaisen ja fokusoidun tarjoaman kaupungeille.

Keinot kaupunkipolitiikan vahvistamiseksi

3) Kohdennettuja toimia – erilaisia kaupunkeja

- Erilaiset kaupungit ja kaupunkiseudut tarvitsevat keskenään erilaista, kohdennetumpaa kaupunkipolitiikkaa kaupunkipolitiikan alla. Metropolialue, kuutoset, yliopistokaupungit, maakuntien keskuskaupungit ja seutukaupungit ovat erilaisia ja erilaistuvat myös toisistaan.
- Sopimuspohjaista toimintatapaa edelleen kehittämällä voidaan saavuttaa toimenpiteiden tuloksellinen kohdentaminen eri kaupunkeihin, mutta rinnalle tarvitaan uudenlaisia välineitä tukemaan erilaisten kaupunkiseutujen kasvua.
- Seutukaupunkien toimeenpano-ohjelma päivitetään ja sitä jatketaan.
- Lisätään kokeilujen kautta kaupunkien toiminnallista vapautta. Kokeiluissa voitaisiin esimerkiksi kaupungeille antaa vapauksia hoitaa joitakin tehtäviä kykyistä joustavammalla tavalla tai niiden rooliin soveltuvia lisätehtäviä. Kokeilujen avulla saataisiin tietoa, jolla eriyttämisen tarpeeseen voitaisiin vastata. Kokeilut voisivat toimia samalla pohjana lainsäädäntömuutoksille.
- Eu-raham parempi hyödyntäminen kaupunkikehittämisen välineenä.

ELY-keskukset osana valtion aluehallintoa

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

ELY-keskukset

- **Edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla** (ELY-laki 897/2009). Tehtäviin sisältyy myös valtakunnallista toimivaltaa edellyttävää viranomaisvalvontaa.
- Aloittaneet toimintansa v. 2010
- **Toimintamenot n.195 M€** (v.2023)
- **Henkilötyövuodet 2 900** (v. 2023 arvio)
- Tehtäviä hoidetaan **kolmella vastuualueella**:
  - E = elinkeinot, työvoima ja osaaminen –vastuualue 15 kpl (kaikki ELY-keskukset)
  - L = liikenne ja infrastruktuuri –vastuualue 9 kpl
  - Y = ympäristö ja luonnonvarat –vastuualue 13 kpl
- Perusvastuujaon lisäksi ELY-keskuksilla on erikseen määriteltäviä **ELY-kohtaisia erikoistumistehtäviä sekä keskitettyjä tehtäviä**.
- TE-palvelujen siirtyminen kuntiin v. 2025 vaikuttaa ELYjen E-vastuualueen tehtäviin (esim. työvoimapalvelujen hankintatehtävät ja TE-toimistojen ohjaus) ja henkilöstöön.
- TEMin lisäksi ELYjen toimintaa ohjaavat omilla toimialoillaan Väylävirasto (LVM), YM, OKM, SM, MMM, sekä Ruokavirasto

KEHA-keskus

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen* yhteinen kehittämis- ja hallintokeskus

KEHA-keskuksen tehtävänä on hoitaa

- ELYjen ja TE-toimistojen henkilöstö- ja taloushallinnon tehtäviä
  - Muita vastaavia palvelu-, yleishallinto- ja tietohallintotehtäviä (mm. merkittävä digi-hankesalkku) sekä
  - Antaa yleishallinnollisia ohjeita ja ohjata niiden soveltamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa
  - Työvoimapalvelu- ja kotoutumislain uudistusten myötä valtion vastuulle jääviä TE- ja KOTO-kytkentäisiä tehtäviä keskitetään KEHA-keskukseen (työttömyysturvan vaativat asiantuntijalausunnot, TE-palvelujen tietojärjestelmät ja tiedolla johtamisen tehtävät, valtakunnalliset neuvontapalvelut, oikeudellinen tuki, Work in Finland jne.)
- Keskittämällä ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintopalveluja KEHA-keskuksen vastuulle **toimintaa on onnistuttu merkittävästi tehostamaan ja toimintatapoja yhdenmukaistamaan** (arvio noin 150 htv:tä)

- Perustettu v. 2015
- Henkilöstö n. 540
- Toimintamenot n. 30 M€ (2021)
- Valtakunnallinen, monipaikkaisesti toimiva virasto, toimii ELY-keskusten ja TE-toimistojen kanssa samoissa tiloissa

*Työ- ja elinkeinotoimistot toimivat vuoden 2024 loppuun saakka (HE 207/2022 vp.)

KEHA-keskus

ELY-keskusten vahvuuksia ja kehittämiskohteita

■ ELY-keskusten vahvuuksia:

- Monialaisuus ja kokonaisvaltaisuus -> Monialaisen yhteistyön tarve korostuu tulevaisuudessa, esim. yritysten investoinnit lupaprosesseineen, osaavan työvoiman saatavuus, luonnonvarojen kestävä käyttö ja huoltovarmuus
- Virastokokonaisuus osoittanut toimintakykynsä myös viime vuosien poikkeuksellisissa olosuhteissa
- Asiakas- ja sidosryhmäytyvyisyys tutkitusti erinomaisella tasolla

■ ELY-keskusten / valtion aluehallinnon tunnistettuja kehittämiskohteita:

- Toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen laajalla skaalalla haastaa tarkastelemaan ja uudistamaan myös valtion aluehallintoa
- Tarve nykyistä sujuvammille, yhdenmukaisemmille ja asiakaslähtöisemmille toiminta- ja palveluprosesseille -> Esim. teollisten investointien luvitus-prosessin sujuvoittaminen laajalla keinovalikoimalla
- Digitalisaation mahdollisuuksien parempi hyödyntäminen tehtävien toimeenpanossa, johtamisessa ja asiakasrajapinnan ratkaisuissa
- ELYjen tehtävien eriytymis- ja muutoskehitys sekä tiukentuviin taloudellisiin resursseihin sopeutuminen haastavat tarkastelemaan myös nykyisen ELY-virastoverkoston (15 virastoa) laajuutta ja tehtävien organisointitapoja
- ELY-keskusten toimiala- ja resurssiohjauksen kehittämistarpeet ja –mahdollisuudet (esim. tulossopimusten hyödyntäminen)

Monialaiset ELY-keskukset kestävän kasvun ja teollisten investointien edistäjänä

Finnish Battery Chemicals Oy – uuden tuotantolaitoksen perustaminen

YVA-menettely (Y)

Vesistövaikutusten arviointi ja vedenoton lupa-asiat (Y)

Liikennejärjestelyt, liittymät (L)

Rekrytointi ja osaamisen kehittäminen, rekrykoulutus ja TE-toimistopalvelut (E)

Monialaiset ELY-keskukset kestävän kasvun ja teollisten investointien edistäjänä

Koskisen Oy – tehdasalueen laajennus

Maa-aineslupalausunto: tehdasalueen laajennus (Y)

Lausunto yhteislupahakemuksesta: maa-aineksen otto ja kiviaineksen murskaus (Y)

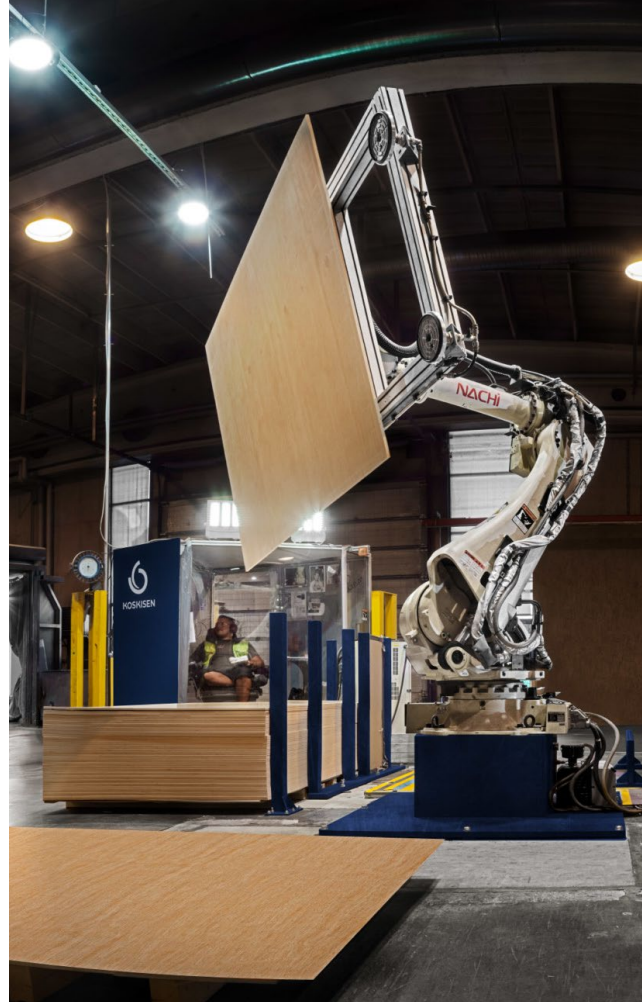
PiMaPO-tiimin (pilaantunut maaperä ja pohjavesi) asiakas (Y)

Ympäristölupa: lausunto ja valvonta (Y)

Valvonta: Vesilain mukaisen luvan valvonta (Y)

Liikennejärjestelyt, liittymät (L)

Henkilöstön kehittäminen ja yhteishankinta-koulutus (Rekry ja Täsmä), (E)

ELY-keskusten ja valtion aluehallinnon uudistaminen

- Ilmiölähtöisiin yhteiskunnallisiin ja globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi **valtion vahva läsnäolo alueilla on jatkossakin välttämätöntä**
- Valtion aluehallinnon rakenteita voidaan kehittää tuottavammiksi huomioiden **digitalisaation ja paikkariippumattomuuden jatkuvasti kasvava merkitys**
- Valtion aluehallinnon kehittämistoimilla **tuetaan hallinnon toiminnan tuloksellisuutta, asiakaslähtöisyyttä ja ohjattavuutta**. Aluehallinnon toimintaa ja ohjausta kehittämällä, virastomäärää vähentämällä ja toimialueita suurentamalla voidaan **vastata muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksiin sekä sopeutua niukkeneviin resursseihin**
- Valtion aluehallinnon **uudistamisessa on huomioitava muut meneillään olevat uudistukset ja niiden aikataulu**. Hyvinvointialueet 2023- ja työllisyysalueet 2025
- **Valtion aluehallinnon kehittämisestä olisi tarkoituksenmukaista käynnistää selvitys (uudistamisen keskeiset tavoitteet ja niitä parhaiten edistävä rakennevaihtoehto) heti vaalikauden alussa.**
  - Valtion aluehallinnon tietoperustaisen uudistamisen tueksi TEM on käynnistämässä kesäkuussa 2023 ELY-keskusten ulkoisen arvioinnin

Kiitos!

Tiina Korhonen, p. 050 439 6121 – Valtion aluehallinnon uudistaminen

Tapani Mattila, p. 050 348 4287 – Alueiden elinvoima ja aluekehittäminen

Katja Palonen, p. 040 835 5379 – Kaupunkipolitiikka

Sähköposti: etunimi.sukunimi@gov.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet